

Voorleesmaatjes

Bureau Levend Leren ontwikkelde het concept Voorleesmaatjes.

Onderstaand artikel over voorleesmaatjes vormde de basis voor een publicatie in het tijdschrift Zorgbreed – jaargang 15, nr. 2 dec. Jan. Febr. 2018.

Toegevoegd is een verantwoording van de koppeling met het project Boekenmaatjes van de Rijksuniversiteit Groningen.

Leerlingen in de rol van voorleesmaatje

(Jimke Nicolai en Folkert Oldersma)

Sebastiaan heeft slecht geslapen. Het wordt spannend vandaag op school. Vandaag krijgt hij de verantwoordelijkheid over een groepje kinderen van groep 1/2. Hij gaat ze voorlezen en vragen over de tekst stellen. Had hij maar een broertje of zusje van die leeftijd dan had hij zich nog beter kunnen voorbereiden. Want hoe praat je met ze, hoe houd je ze bij het verhaal, zullen ze je wel begrijpen? Sebastiaan uit groep 8 van basisschool De Eshoek in het Drentse Annen vervult vandaag de rol van voorleesmaatje.

Voorleesmaatje is een onderwijsconcept waarbij een oudere leerling kinderen uit een lagere groep voorleest uit een boek dat niet alleen een onderhoudend verhaal kent, maar ook een educatief thema behandelt. In dit geval betreft het watereducatie, het verhaal gaat over hoe twee eekhoorns oplossingen bedenken om overstromingen in hun bos en verontreiniging van het water te voorkomen.

Bij Voorleesmaatje komen naast algemene doelen op het gebied van luisteren, (voor)lezen en woordenschatuitbreiding doelen op het gebied van het thema van het voorleesverhaal binnen bereik van zowel kinderen van de bovenbouw als Voorleesmaatje als voor de kinderen uit de onderbouw van de school (groep 1 tot en met 4).

‘Stop maar met nadenken, Eiki,’ zegt Oeki plots. ‘Ik heb de oplossing. Al zeg ik het zelf, het is een super-de-superidee. Weet je, we gaan naar de winkel en kopen daar een ontzettend grote paraplu. Zo groot dat ons hele bos er onder past. Als we die uitklappen, dan blijven we lekker droog en komt er niet te veel water in de rivier. En is er water nodig, dan klappen we de paraplu weer in. Knap bedacht hè?’

‘Vind je het een goed idee van Oeki?’ vraagt Sebastiaan aan Timo, een leerling uit groep 2.

‘Ja,’ antwoordt de kleuter.

‘Waarom vind je dat?’

‘Zo blijft het in het bos toch droog?’

In dit geval heeft Sebastiaan de vragen zelf bedacht, al waren er een heel stel vragen bij het voorleesboek meegeleverd. De leerkracht van groep 7/8 heeft haar leerlingen in groepjes van alles over water laten uitzoeken; waarvoor waterschappen dienen, de functie van dijken, dammen en vistrappen in riviertjes, wat grondwater is, hoe waterzuivering verloopt, het belang van zuinig met water omspringen, etc. De groepjes rapporteerden naar elkaar zodat iedere leerling nu prima geïnformeerd is over het thema en goed voorbereid en dus een stuk zelfverzekerder, aan de voorleesbeurt kon beginnen. Ook kregen de leerlingen de opdracht zelf vragen bij het verhaal te bedenken en daarover met elkaar van gedachten te wisselen.

Sebastiaan vervolgt zijn voorleesbeurt:

‘Zulke grote paraplu’s bestaan niet, Oeki,’ vertelt Eiki hem.

‘Dat is dan heel dom,’ zegt Oeki, ‘want die hadden ze meteen aan ons kunnen verkopen.’

Allerlei onderwerpen waarvan vaak gedacht wordt dat jonge kinderen er nog niet aan toe zijn zoals financiële educatie, afvalscheiding en energietransitie worden onder hun aandacht gebracht. De reden is dat het raadzaam is reeds op jonge leeftijd te starten met het opbouwen van concepten waar op latere leeftijd op school voortgebouwd kan worden.

Naast inhoudelijke doelstellingen op het gebied van het in het verhaal behandelde thema zijn doelstellingen het versterken van de band tussen leerlingen in diverse groepen op dezelfde school, het sociaal omgaan met anderen (de jongere leerling op zijn/haar gemak stellen, bij de tekst betrekken, e.d.) en het bevorderen van het leesplezier. Voor de leerlingen van groep 7/8 geldt bovendien dat ze leren omgaan met leerlingen van een andere leeftijdsgroep en verantwoordelijkheid dragen voor de voorleessessie.

‘Er is sprake van een win-win-situatie,’ vertelt Nita van Dijk, leerkracht van de PITgroep van de Eshoek, een groep intelligente leerlingen die uitdagende leerstof aangereikt krijgt. ‘Leerlingen moeten lezen en bij het voorlezen letten op intonatie. Tegelijkertijd moeten ze zich in het thema verdiepen om het te kunnen uitleggen. Voor mijn intelligente leerlingen geldt bovendien dat zij hun uitleg begrijpelijk moeten maken voor deze leeftijdsgroep. Voor hen een zeer zinvolle activiteit.’

‘Stop, stop!’ roept Eiki.

Verbaasd kijkt Vos op.

‘Hé Eiki en Oeki, fijn dat jullie er zijn, kunnen jullie zien hoe mooi het water wordt.’

‘Waar ben je mee bezig, Vos?’ vraagt Eiki.

‘Ik vond de rivier reuzesaai. Het is maar water en water en nog eens water. Dus ik dacht ik geef de rivier een kleurtje. Het zijn net levende schilderijtjes.’

Vos pakt de pot weer op en wil de verf in de rivier gieten.

‘Ho ho,’ roept Eiki. ‘Zet neer. We houden van kleuren, maar...’

‘Dankjewel, Eiki,’ zegt Vos. ‘Ik ben blij dat jij het ook mooi vindt.’

En weer staat Vos klaar om de pot gele verf in de rivier te laten verdwijnen.

‘Niet doen, Vos,’ zegt Eiki.

‘Waarom wil Eiki dat Vos stopt?’ vraagt Sebastiaan aan zijn groepje leerlingen.

Als instructie krijgt het Voorleesmaatje regelmatig het verhaal te onderbreken met vragen. Dit onder meer om erachter te komen of de jongere leerling het verhaal begrijpt. Het Voorleesmaatje praat ook met de jongere leerlingen over het verhaal. Zo helpt hij/zij om nieuwe woorden aan te leren en zichzelf door zich goed uit te drukken. Om de gesprekken te kunnen aangaan moet de oudere leerling beschikken over genoeg kennis van zaken met betrekking tot het onderwerp. Uit diverse onderzoeken is gebleken dat een hoge leeropbrengst wordt gerealiseerd als iemand een ander iets uitlegt. Dat is hier het geval.

De leerkracht van de Voorleesmaatjes bereidt met de leerlingen zaken rond het voorlezen voor zoals bijvoorbeeld hoe je het jonge kind op zijn/haar gemak kunt stellen. De instructies worden gezamenlijk doorgenomen.

Instructies voor het Voorleesmaatje

Jij bent de voorlezer en je moet het kind helpen het verhaal te begrijpen.

Bedenk vragen die je het kind kunt stellen.

Bereid het verhaal goed voor. Zorg dat je het verhaal soepel en op toon kunt voorlezen.

Als je met de kinderen praat over het verhaal kunnen ze nieuwe woorden leren en zich goed leren uitdrukken.

Toon illustraties van het boek en vraag of de kinderen kunnen bedenken waar het verhaal over zal gaan.

En daarna begin je voor te lezen en toon je de bijbehorende plaatjes.

Denk hierom:

- Stel het kind op zijn/haar gemak. (Stel je voor, vraag hoe het kind heet, vraag of het van verhaaltjes houdt, etc.)
- Probeer een band op te bouwen met de kinderen die je voorleest.
- Lees rustig.
- Zorg dat de kinderen als jij leest de plaatjes goed kunnen zien. Neem de tijd.
- Onderbreek het verhaal regelmatig en controleer of de kinderen het verhaal begrijpen.
- Praat over wat er te zien is en over wat er gebeurt.
- Stel vragen en begin een gesprekje over het verhaal.
- Zorg dat de kinderen de aandacht bij het verhaal houden.
- Vraag op een bepaald moment of de kinderen kunnen vertellen hoe het verhaal zal aflopen. Kom later op die voorspelling terug door het met de echte afloop te vergelijken.

‘Ik was heel nerveus, maar het ging heel goed. Ze luisterden heel goed naar mij en ik kon ze ook van alles uitleggen,’ vertelt Sebastiaan na afloop trots. ‘Vooraf moesten we vragen bij de tekst bedenken en ik heb ook geoefend om het mooi op toon te kunnen voorlezen.’

Voorleesmaatje is ontworpen rond een serie educatieve voorleesboeken van uitgeverij Levend Leren (www.levendleren.nl) rond de eekhoorns Eiki en Oeki, maar het concept is ook toepasbaar bij andere educatieve voorleesboeken.

Voor Sebastiaan smaakt het inmiddels naar meer.

Aanvullend:

Boekenmaatjes

Voorleesmaatje baseert zich op het concept Boekenmaatjes van de Rijks Universiteit Groningen. Hier lezen kinderen van groep 7/8 voor aan jongere kinderen en bespreken 'sociale-emotionele' onderwerpen. Dit concept is in 2013 onderzocht op een groot aantal scholen. Het resultaat was niet significant positief, maar er waren wel interessante trends waarneembaar. Daar hebben wij gebruik van gemaakt:

1 Leerlingen gaven vooral aan dat ze het voorlezen aan kleuters, het voorlezen zelf, of de omgang met kleuters het leukst vonden aan het project. Gezamenlijk betrof dit ruim 70% van alle antwoorden. Ook oordeelden ze positief over de boeken die voorgelezen moesten worden en over het feit dat groep 7 leerlingen iets konden leren aan kleuters.

2 Ongeveer de helft van de leerkrachten in de interventiegroep geeft aan dat het leesplezier van de leerlingen in groep 7 is toegenomen. Daarnaast merken veel leerkrachten op dat de leerlingen het vooral leuk vinden om de kleuters voor te lezen en met ze om te gaan.

3 Van de 38 leerkrachten van interventiescholen die het evaluatieformulier hebben ingevuld, zeggen 36 dat het contact tussen groep 7 en groep 1-2 positief is veranderd door Boekenmaatjes. De leerlingen zoeken elkaar vaker op en hebben een band gekregen.

Uit: Meijer. A., Linthorst. T.R., Duursma, A.E., Boekenmaatjes: het effect van tutor-lezen op de sociaal-emotionele competentie en pestgedrag van leerlingen van groep 7 van het basisonderwijs. Groningen 2013

Levend Lezen dat's de kunst.

Daarnaast past het concept Voorleesmaatjes bij Levend Lezen. Voor meer informatie daarover verwijzen we naar het boek: *Levend Lezen dat's de kunst. Ideeën en technieken voor vernieuwend lesonderwijs*. Rouke Broersma, Jimke Nicolai, Jeroen Tans. De Reeks Freinetbeweging. Het boek is als pdf te koop op www.levendleren.nl